

**VAXHOLMS
STAD**

Biblioteksplan för Vaxholms stad 2019 – 2022

Innehåll

1. Biblioteksplan – bakgrund och syfte
2. Biblioteksverksamheten i Vaxholm i dag
3. Biblioteksbehov i framtiden

1. Biblioteksplan – bakgrund och syfte

Bakgrund

Med en biblioteksplan avses ett politiskt förankrat styrande dokument som omfattar en analys av det samlade biblioteksbehovet i en kommun och åtgärder för hur dessa behov skall tillgodoses. Biblioteksplanen skall utöver folkbiblioteksverksamheten innefatta biblioteksbehovet vad gäller utbildning, omsorg och vård.

I ett tillägg till 1997 års bibliotekslag fastställdes 2004 att varje kommun ska upprätta och anta en plan för biblioteksverksamheten.

I bibliotekslagen (2013:801) fastslås bland annat att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska också främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Verksamheten ska finnas tillgänglig för alla. Särskilt prioriterade grupper är personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer som har annat modersmål än svenska. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.

Syfte

Avsikten med biblioteksplanen är att ge politiker och tjänstemän ett redskap för att kunna ta tillvara de biblioteksresurser som finns i kommunen idag och för att skapa beredskap för framtidens krav. I skollagen (2010:800) står att elever ska ha tillgång till skolbibliotek och därför är också det avsnittet viktigt i planen. Medborgarna ska också ges möjlighet att påverka huvudmannen. Planen ska revideras och följas upp vart fjärde år.

2. Biblioteksverksamheten i Vaxholm i dag

Stadsbiblioteket

Organisation och bemanning

Vaxholms stadsbibliotek är organiserat som en enhet inom stadsbyggnadsförvaltningen (SBF) och styrs politiskt av nämnden för teknik, fritid och kultur (TFK). Biblioteksverksamheten består av huvudbiblioteket, centralt beläget på Vaxön. Biblioteket har inga filialer. Personalen består av fyra bibliotekarier och två biblioteksassistenter. Antal årsverken är 4,75.

Biblioteket har drygt 55 000 besök per år, cirka 53 000 utlån per år och mediebeståndet är cirka 36 000.

Roll i samhället

Folkbiblioteket är en av de få öppna platser i dagens samhälle där människor kan mötas utan krav på ärende, utbildning, medlemskap eller pengar. Folkbiblioteksverksamheten vänder sig till alla oavsett ålder, etnisk eller social tillhörighet och omfattar även grupper i samhället som på grund av ålder, sjukdom eller annat skäl inte själva kan ta sig till biblioteket.

Vaxholms stadsbibliotek har också en viktig roll i lokalsamhället. Biblioteket ligger centralt och är lätt att ta sig till. Stadsbiblioteket har ett tätt samarbete med verksamheter inom utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen. Biblioteket samarbetar med lokala aktörer som exempelvis Vaxholms hembygdsförening, Vaxholms konstförening och Södra Roslagens släktforskarförening vid utställningar och program. Biblioteket ingår i Vaxholms kulturråd som varje år ordnar Kulturnatt Vaxholm. Vi samarbetar också med kulturansvarig i kommunen.

Verksamhetens delar

Stadsbibliotekets verksamhet omfattar följande områden:

- information och litteraturförmedling
- barn- och ungdomsverksamhet
- social biblioteksverksamhet till äldre och funktionsnedsatta
- biblioteket som kulturellt rum
- det digitala biblioteket

Information och litteraturförmedling

Enligt bibliotekslagen § 2 ska biblioteksväsendet främja litteraturens ställning och intresse för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Dessutom ska biblioteket verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Digital delaktighet är en angelägenhet för alla i samhället och är ett krav för en väl fungerande demokrati. Biblioteket skapar möjligheter för alla att använda digitala medier, detta genom att tillhandahålla datorer och ge vägledning till personer som så önskar.

Biblioteket förmedlar information och kunskap i tryckta och digitala medier från egna samlingar och i samarbete med andra bibliotek och institutioner, till exempel fjärrlån när den efterfrågade boken

inte finns i det egna beståndet. Mediebeståndet ska vara aktuellt, brett och mångsidigt och hålls uppdaterat genom fortlöpande gallring och översyn.

Folkbiblioteket är en viktig resurs i det numera livslånga lärandet för både folkbildning och formell utbildning och fungerar som ett komplement till skolbibliotek och högskolebibliotek. Biblioteket är både en mötesplats och en arbetsplats för studerande.

Barn och ungdomsverksamhet

Enligt bibliotekslagen § 8 ska biblioteket ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att bland annat erbjuda böcker och andra medier anpassade till deras behov och förutsättningar för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Barn- och ungdomsavdelningen är välbesökt av alla åldrar. Biblioteket används för såväl fritidsbehov som skolarbeten. Andelen boklån från barnavdelningen är drygt hälften av den totala utlåningen.

Att arbeta läsfrämjande bland barn och ungdom är en huvuduppgift för stadsbiblioteket. Biblioteket har en barn- och ungdomsbibliotekarie och en biblioteksassistent som samarbetar kring verksamheten. Den riktar sig till alla barn och ungdomar i kommunen, från det nyfödda barnet och dess föräldrar till tonåringen, men även till förmedlare och pedagoger som arbetar med barn och unga.

Social biblioteksverksamhet – för äldre och funktionsnedsatta

Enligt bibliotekslagens § 4 ska biblioteket ägna särskild uppmärksamhet åt funktionsnedsatta genom att bland annat erbjuda litteratur i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

Den sociala – eller uppsökande - verksamheten som riktar sig till äldre och funktionsnedsatta är en värdefull och mycket uppskattad service för dem som inte kan komma till biblioteket själva eller har svårt att läsa en vanlig bok.

Den sociala biblioteksverksamheten vänder sig till personer med olika typer av funktionsnedsättning och erbjuder media anpassad till dessa gruppers behov. En av bibliotekets huvuduppgifter är att verka för att dessa låntagare får tillgång till den litteratur de önskar i anpassad form. Verksamheten bedrivs inom ramen för en socialbibliotekarietjänst på 30 timmar.

Biblioteket som kulturellt rum

Stadsbiblioteket är en öppen mötesplats för kultur, information och utbildning. Biblioteket förmedlar kulturupplevelser genom ett brett medieutbud, utställningar, program för barn och vuxna samt aktiviteter i samarbete med lokala föreningar till exempel föredrag, släktforskning och studiecirkel.

Det digitala biblioteket

Att bibliotek i dag är digitala är en självklarhet. Det handlar om själva mediebeståndet där en stor del av beståndet är digitalt. Det finns sedan länge både e-böcker och e-ljudböcker. När tekniken går framåt blir det enklare att hantera för låntagarna. Det gör att utlåningen av e-böcker stadigt går uppåt. Stadsbiblioteket har också digitala filmer att låna. Det digitala filmutbudet har gjort det möjligt att erbjuda filmer även för vuxna, där det tidigare bara har funnits DVD filmer för barn att låna.

Det handlar också om en 24/7 tillgänglighet till biblioteket där användarna själva kan söka, reservera, låna om och lämna inköpsförslag.

Bibliotekets samarbets- och samverkanspartners

- Vaxholms kulturråd
- Institutioner inom vård och omsorg
- Kommunala verksamheter
- Lokala föreningar som Södra Roslagens släktforskarförening, Vaxholms konstförening, Vaxholms hembygdsförening, pensionärsföreningar med flera
- Turistbyrå
- Advokatsamfundet som håller med advokatjour
- Studieförbund
- Regionbibliotek Stockholm
- Folkbiblioteken nordostkommunerna och i länet
- Landets folk- och forskningsbibliotek, Internationella biblioteket, Sveriges depåbibliotek
- MTM, myndigheten för tillgängliga medier

Skolbiblioteken

Enligt 2 kap. §35-36 skollag ska alla elever ha tillgång till ett skolbibliotek. Skolbiblioteket ska användas i elevernas utbildning och utgöra ett stöd i deras lärande och utveckling. Skolbiblioteket har en viktig pedagogisk uppgift att fylla, både när det gäller den språkliga förmågan och den digitala kompetensen. Samtliga kommunala grundskolor i Vaxholms stad har ett skolbibliotek. Utformningen av skolbiblioteken ser olika ut eftersom det är rektor som avgör vilket medieanslag, vilka lokaler och vilken personal som ska vara kopplad till biblioteket. Bemanning, öppettider och vad som erbjuds varierar således.

Två av skolbiblioteken håller på att datorisera bestånden. Utbildningsförvaltningen sökte 2017 och 2018 statsbidrag för personalförstärkning av skolbiblioteken. Två av våra skolbibliotek har med anledning av detta kunnat öka bemanningen i skolbiblioteken för att ytterligare kunna stödja eleverna i deras språkliga förmåga.

3. Biblioteksbehov i framtiden

Stadsbiblioteket

Biblioteket är idag en viktig offentlig mötesplats som fyller många funktioner och så kommer det även vara i morgondagens samhälle. Besökarna på biblioteket är i alla åldrar och kommer av olika anledningar; man vill låna böcker, läsa tidningar, använda datorer, kopiatorer och scanner. Användarna söker information, studerar, jobbar, släktforskar, besöker evenemang och umgås. Det är också ett digitalt rum där det är enkelt att själv uträtta sina ärenden.

Framöver kommer verksamheten än mer präglas av nya medier och nya sätt att distribuera information. Vi kommer se en ökad andel av lån via e-böcker och digitala filmer, det sker utan fysiskt besök på biblioteket. Arbetssätt förändras och fler ut- och återlämningsautomater ger mer tid för kvalitativt arbete som exempelvis urvalsarbete av medier, förberedelser inför klassbesök, visa digitala resurser, förbereda evenemang eller program. Tekniken ger också möjlighet till så kallade pop up-aktiviteter där biblioteket kan verka utanför bibliotekslokalen. Samtidigt är det personliga mötet och den sociala samvaron viktig och biblioteket ska vara en plats som kan erbjuda det.

Bibliotekets roll för utbildning, fortbildning och det livslånga lärandet kan inte nog betonas. Stadsbiblioteket kommer fortsättningsvis vara en spindel i nätet för att tillgodose behovet av

litteratur och information för den som studerar. Biblioteket ska vara också en fysisk plats där man i lugn och ro kan sitta och studera och arbeta.

Samverkan med olika förvaltningar i kommunen, föreningar och andra ger också fler möjligheter till aktiviteter, utställningar och program.

Biblioteket ska vara en plats för fri åsiktsbildning och verka för det demokratiska samhällets utveckling. Det innebär i Vaxholm att biblioteket ska erbjuda en mångsidighet både i medieutbudet och i programutbudet.

Vi har en viktig besöks- och turistnäring som även märks på biblioteket. Man förväntar sig nätverk, laddningsmöjligheter och datorer. Man söker information och tittar gärna på de utställningar som finns på biblioteket.

De svenska folkbiblioteken har legat långt framme i den digitala utvecklingen. Att kunna använda det digitala biblioteket är inte längre en framtid utan väletablerat sedan många år. Istället blir det mer frågor kring användandet av digitala verktyg när kommuner, myndigheter och företag allt mer övergår till e-tjänster. Till biblioteket kommer många teknikovana som behöver hjälp för att kunna använda datorer, Internet och e-tjänster. Effekterna av det digitala utanförskapet märks tydligt på biblioteket.

I nuvarande lokaler kan den digitala servicen fortsätta att utvecklas. Det finns möjligheter att fortsätta med klassbesök och arrangemang som författarbesök och föreläsningar. Av nödvändighet behöver det vara småskaligt och enkelt. Läget är mycket bra och det är lätt för besökarna att ta sig till biblioteket.

För att kunna utveckla biblioteksverksamheten i Vaxholm skulle behövas andra, mer ändamålsenliga utrymmen. Lokalerna uppfyller inte de tillgänglighetskrav som finns, det är svårt, ibland omöjligt, för alla att använda dem. Lokalerna är planerade för en annan typ av biblioteksverksamhet än dagens verksamhet och den Vaxholmsborna efterfrågar idag. Då kommunen har växt och verksamheten förändrats är biblioteksytan för liten.

I det pågående arbetet med en nationell biblioteksstrategi, som görs på uppdrag av regeringen, återkommer några nyckelord, Demokrati, Tillgänglighet, Utbildning och Digitalisering. Strategin kommer med all säkerhet att ge avtryck på landets alla bibliotek, även i Vaxholm.

Kommunens mål för 2019

Kommunen har tre målområden Kvalitet, Livsmiljö och Ekonomi. Inom dessa målområden bestäms de olika nämndernas mål. Målområdena och nämndsmålen bestäms och följs upp av KF årligen. Nämnden för teknik, fritid och kultur har följande mål för år 2019 som berör biblioteksverksamheten: *I kommunen finns ett brett utbud av kultur och fritidsaktiviteter*. Målet kan komma att omformuleras för åren 2020-22.

Utveckling och uppföljning av bibliotekets egna verksamhetsmål

I bibliotekets verksamhetsplan bestäms bibliotekets egna verksamhetsmål årligen, utifrån kommunens målområden och ansvarig nämnds mål, och de följs upp i bibliotekets egen verksamhetsberättelse.

Skolbiblioteken

I skollagen, som började tillämpas den 1 juli 2011, står det att alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, samskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Bestämmelsen gäller även fristående skolor. Skolbiblioteken spelar en viktig roll för att stimulera intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose behov av material för utbildning. I skollagen finns ingen definition av begreppet skolbibliotek, men i förarbetena till lagen förklaras att man vanligtvis brukar avse "en gemensam ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja lärande". Det är huvudmannen som ansvarar för att utbildningen anordnas så att eleverna har tillgång till skolbibliotek.

Skolbibliotekets funktion och skolbibliotekariens roll förändras när skolan, medierna och samhället utvecklas i en digital riktning. Utbildningsförvaltningen i Vaxholm har utarbetat en digital agenda vars vision lyder; Under ledorden "Tillsammans i en lärmiljö som utmärks av engagemang, kreativitet och variation" är digital kompetens en självklar och integrerad del i barnets och elevens utveckling och lärande, i personalens dagliga arbete och verksamheternas pedagogiska utvecklingsprocess.

Utbildningsförvaltningen strävar efter att som komplement till litteratur- och informationsförmedling ta tillvara de digitala verktygens möjligheter och erbjuder en stimulerande, digital lärmiljö för barn och elever med tidsenliga verktyg för undervisning och kommunikation. Skolbibliotekets funktion och skolbibliotekets roll är en viktig aspekt i denna strävan.

Ansvarsfördelning, samarbete och samverkan mellan stads- och skolbibliotek

För att de olika biblioteksformerna ska kunna samverka på bästa sätt är det viktigt att klargöra deras skilda uppgifter och ansvarsfördelning dem emellan.

- Stadsbiblioteket är till för alla och dess uppgift är att stödja det fria kunskapssökandet och stimulera till fri läsning, det som sker utanför skolans ram.
- Skolbiblioteken ska fungera som elevernas primära källa för att tillgodose behov av material och informationssökning för utbildningen samt stimulera intresse och läslust.
- Stadsbibliotekets roll är att komplettera skolbiblioteken med medier och information samt att ge stöd i arbetet med att främja elevernas läslust och informationskompetens.
- Stadsbibliotekets och skolbibliotekens samverkan sker genom löpande kontakt och utbyte mellan stadsbibliotekets barn- och ungdomsbibliotekarie och ansvariga för skolbiblioteken.
- Stadsbiblioteket sköter, i samråd med skolbiblioteken, ansökan till Kulturrådet om Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek. Stadsbiblioteket sköter också om fördelningen av statsbidraget till skolorna.

Källor

Bibliotekslag (2013:801)

Biblioteksplan för Vaxholms stad 2014-2018

Biblioteksplan 2.1, utg av Kungliga biblioteket (rev 2017)

Den femte statsmakten : bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering /
redaktörer: Erik Fichtelius, Eva Enarson, Krister Hansson, Jesper Klein och Christina Persson,
Sekretariatet för en nationell biblioteksstrategi (2017)

IFLA:s/Unescos folkbiblioteksmanifest (1994)

Skollag (2010:800)

Verksamhetsplan för Vaxholms stadsbibliotek 2018